

Neskelbtos Greimo recenzijos apie lietuvių literatūros istoriją

Algirdas Julius Greimas Lietuvoje ir pasaulyje žinomas pirmiausia kaip semiotikas, tačiau pirmieji jo tekstai – anaiptol ne moksliniai darbai griežtąja to žodžio prasme, o įvairių žanrų literatūros recenzijos ir kultūrinė bei švietėjiška publicistika. Ši lietuviškoji Greimo paveldo dalis dar laukia ir kritinių leidimų, ir tyrėjų: publikuoti tekstai išbarstyti po lietuvių išėjimos spaudą, kuri mums iki šiol prieinama ne visa; neretai publikacijos tendencingai redaguotos¹; pagaliau, tiriant Greimo asmeninius archyvus, iškilo bent keliolika parengtų ar beveik parengtų, bet į spaudą taip ir nepatekusių darbų².

Pastarajai kategorijai priklauso čia skelbiami du Greimo tekstai iš jo asmeninio archyvo. Didžioji šio archyvo dalis buvo perduota Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriui 1992 m. rudenį jo našlės Teresos Mary Keane Greimas³ praėjus pusmečiui po Greimo mirties. Pirmasis iš publikuojamų tekstų – Prano Naujokaičio vadovėlio *Lietuvių literatūra* (1948) recenzija – parengtas iš rankraščio, saugomo šiame fonde (VUB RS, F245-113). Fondą sudarantys dokumentai nebuvo visas Greimo archyvas: jo paties preliminariai publikavimui atrinktų straipsnių mašinraščiai ir rankraščiai atsidūrė Lietuvoje šiek tiek anksčiau, kai Greimas perdavė jų korpusą Sauliui Žukui, sudarinėjusiam dar ir šiandien

- 1 P vz., plg. Algirdas Julius Greimas, „Jaunojo Kėkšto gyvenimas ir mirtis (Apie 'Etapų' pirmąjį etapą)“ (rezenzija leidiniui Juozas Kėkštas, *Etapai; poezija 1933/1953*, Nördlingen: Venta, 1953), *Literatūros lankai*, 1955, Nr. 6, p. 24, ir šio teksto publikaciją iš rankraščio antrašte „Juozo Kėkšto metamorfozės“, in: Algirdas Julius Greimas, *Iš arti ir iš toli. Literatūra, kultūra, grožis*: Straipsnių rinkinys, sudarė, įvadus ir žodynėlį parašė Saulius Žukas, Vilnius: Vaga, 1991, p. 416–419.
- 2 A. J. Greimo semiotikos ir literatūros teorijos centre išsamūs Algirdo Juliaus Greimo lietuviškojo paveldo tyrimai vykdomi nuo 2015 m. Šiais Greimo 100-ųjų gimimo metinių metais, kuriuos minime nacionaliniu ir tarptautiniu mastu kartu su UNESCO, Greimo archyvinio paveldo dokumentų publikacijos rengiamos Lietuvos respublikos kultūros ministerijai dalinai remiant projektą „Algirdo J. Greimo neskelbtų egodokumentų sklaida“.
- 3 1992 09 25 dokumentų perdavimo-priėmimo aktas Nr. 84, Vilniaus universiteto bibliotekos (VUB) Rankraščių skyrius (RS), Algirdo Juliaus Greimo fondas (F245).

išsamiausią Greimo straipsnių rinktinę *Iš arti ir iš toli*. Žuko asmeniniame archyve atsidūrę Greimo dokumentai papildė Greimo fondą Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje 2015 m.; likusi, vos prieš kelis mėnesius atrasta, šio korpuso dalis perduota ten pat. Čia buvo ir antrojo *Colloquia* skaitytojams pateikiamo teksto – Greimo polemikos su Juozu Girniumi literatūrinės kartos klausimu – mašinraštis.

Abu šie tekstai atrodo stilistiškai išbaigti, tačiau liko nedatuoti ir be pavadinimų. Nesunku numanyti, kad Prano Naujokaičio vadovėlio recenzija buvo parašyta netrukus po to, kai išėjo knyga – 1948-aisiais arba šiek tiek vėliau. Juozo Girniaus literatūrinės kartos – arba „generacijos“ – koncepcijos kritika turėjo būti formuluojama vos pasirodžius jo straipsniui *Literatūros lankuose* 1953 m. ir jiems pasiekus Aleksandriją, kur Greimas tuo metu dėstė universitete, ir tikriausiai ne vėliau kaip 1954-aisiais, kuomet šiame leidinyje buvo išspausdintas pirmasis ten pasirodęs Greimo tekstas⁴. Tekstai pavadinti pagal recenzijos žanro konvenciją, kurios dažnai laikėsi ir pats Greimas, savo recenzijų antraštėse tiesiog įrašydamas recenzuojamo autoriaus vardą ir kūrinio pavadinimą. Tekstai taip pat papildyti bibliografinėmis nuorodomis išnašose. Polemikos su Girniumi mašinraštis spausdintas mašinėle be lietuviškų raidžių, taigi lietuviški diakritikai rekonstruoti. Abiejuose tekstuose pataisytos kelios originaluose įsivėlusios rektūros klaidos, pagal dabartines taisykles – žodžių rašyba bei skyryba; leksika, morfologija ir sintaksė paliktos originalios.

JŪRATĖ LEVINA

4 Algirdas Julius Greimas, „Mintys apie H. Radauską ir jo strėlės vietą lietuviškame danguje“ (recenzija leidiniui Henrikas Radauskas, *Strėlė danguje: Eilėraščiai*, Chicago: V. Saulius, 1950), *Literatūros lankai*, 1954, Nr. 4, p. 20.